

Балко М.

Унаслідок гріхопадіння, людина втратила можливість спілкуватись із Богом. Позбавивши себе щастя перебування у раю, людина, однак, прагнула спілкування з Господом і намагалась віднайти різні шляхи для віднови союзу з Ним. Перші християни таємно збирались в оселях когось із них, а часто в будинках патрициїв на ламання хліба. Також переховувались у катакомбах, де на могилах мучеників творили молитву. Після легалізації християнства, яке відбулося 313 року за імператора Константина Великого, на гробах мучеників і цвинтарях почали споруджувати храми.

Дім Божий або храм – це величава будівля, в якій збирається люд Божий на богослужіння і молитву. У храмі, крім Божественної Літургії, Утрені, Вечірні, священнослужителі уділяють вірним святі таїнства, через які на людей спливає Божа благодать. Свята Літургія – джерело духовного життя, лікар людських душ і, щонайважливіше, – це засіб богоспілкування, яке людина втратила внаслідок гріхопадіння у раю. Отже, храм, де відбуваються богослужіння, є священним місцем, у якому християни вступають у живе спілкування з Богом. У молитві і безкровній жертві людина зустрічається з Господом. У місце, де перебуває живий Бог, необхідно входити з великим благоговінням, зі страхом Божим та чистотою душі і тіла.

Храм є святим місцем, переображеним куточком раю на землі. Основна мета храму – поширювати царство Боже серед людей і привести нас до Нього.

Наші храми звернені престолом на схід. Яка ж символіка цього звичаю? Святе Євангеліє називає Ісуса Христа «світлом з висоти» (Лк.1:78). І Він сам говорить про себе: «Я світло світу. Хто йде за Мною, не блукатиме у темряві, а матиме світло сонця життя» (Йо. 8:12). Святий Климент Олександрійський це звернення на схід під час молитви пояснює так: «Тому, що схід є означенням початку дня і звідти більшає світло, яке первісно засвітило із темряви, і для тих, що блукали в незнанні, настав день пізнання правди і наче їм зійшло сонце, тому то молитви проказуємо у сторону сходячого сонця». Святий Августин про цю практику висловлюється так: «Коли стаємо до молитви, то повертаємося на схід, звідки сходить сонце, і не тому, наче б там тільки був Бог, а в інших частинах світу його не було, – Він всюди присутній не простором місця, але маєстатом своєї могутності, – але тому, що наш розум звертається до чогось шляхетнішого, тобто до Господа».

Рай також знаходився на сході. Через гріх Адама, ми його втратили, однак через другого Адама – Ісуса Христа, нашого Спасителя є можливим повернення у «стан перебування у раю». Тому звернення на схід нагадує нам життя наших прабатьків у раю, гріхопадіння і вигнання з раю. Св. Григорій Ніський про це висловлюється так: «Коли повертаються на схід, то не тому, що Бог тільки там мав би бути, бо Він є всюди, але тому, що на землях Сходу була наша первісна батьківщина, Рай...». Ісус Христос народився, довершив відкуплення людського роду і вознісся на небо на Сході. Отож, звернення на схід під час молитви має справді глибоку символіку. З тієї причини, за обрядом нашої Церкви, храми своїми вівтарями повернені на схід.

Людина йде певним шляхом до Бога, який можна поділити на умовні частини. Першим

кроком є шлях людини з дому до храму. Цей шлях підкреслює життєвий вибір людини. Не випадково храм розділений на три частини: притвор (бабінець), храм вірних, святилище. Отже, людина, зробивши перший крок, опиняється у притворі.

Притвор у давнину був відділений від храму вірних стіною, яка мала троє дверей. Притвор був призначений для тих, хто готувався до хрещення, а також для тих, хто відбував покуту (каянники). Людина, стоячи у притворі, опиняється перед вибором: чи я готовий (готова) стати дитиною Божою і увійти у християнську спільноту, чи ні? Вона вибрала шлях до Бога, але ще на нього не ступила. Стоячи у притворі, людина бачить, що відбувається в самому храмі і що потрібно, щоб увійти в нього. Вона знайомиться з певними правилами життя Церкви, чує Боже Слово, починає усвідомлювати значення Святої Літургії та молитви. Притвор є символом остаточного життєвого вибору людини. У притворі є близько вхідні двері, а отже, є можливість вибору: можна передумати і, нікому не заважаючи, вийти із храму, повернутися у світ.

Після нашого ознайомлення з життям Церкви, ми робимо наступний крок у напрямку Бога – крок з притвору у храм вірних. Так наше дотеперішнє життя перемінюється і уподібнюється до образу Господа – «від слави у славу» (2 Кор. 3:18), залишаючи позаду турботи цього світу і прямуючи до майбутнього життя, в якому оглядатимемо Бога «обличчям в обличчя» (1 Кор. 13:12). Входячи у храм вірних, ми входимо у спільноту людей, вчимося бути спільнотою, сприймати всіх присутніх як братів і сестер і любити їх, як Христос любить нас. Стаючи спільнотою, ми повинні «єдиним розумом, єдиними устами і єдиним серцем славити й оспівувати пречесне й величне ім'я Твоє Отця і Сина, і Святого Духа...». Також, під час літургії, вірні моляться за тих, хто перебуває у притворі перед вибором, щоб Господь помилював їх, «відкрив їм Євангеліє правди і приєднав до Церкви». У храмі ми стаємо одним тілом, одним стадом, щоб прийти до Господа разом. Також є ще один важливий крок – це хід до тетраподу. У передній частині храму вірних розташовано маленький стіл, який називається тетраподом. На ньому покладено ікону для почитання, яку змінюють відповідно до празників церковного року, хрест та свічки. Під час певних церковних богослужень на тетрапод кладуть Євангеліє. Хід до тетраподу – це «вітання» господаря дому – Господа нашого – поцілунком.

Нова єдина спільнота, одне стадо, одне тіло, йдуть разом до Христа – до віттаря, де приймають Святе Причастя. Євхаристія є точкою зустрічі людини з Богом. Вона освячує наше серце, наповнює його Любов'ю. Майже наприкінці Літургії чуємо заклик священика: «В мирі вийдім!». Це означає, що потрібно вийти в любові з миром і нести цей мир із собою у світ, щоб інші, дивлячись на нас, бачили приклад доброго християнина і пізнавали Христа. Ми, під видом хліба та вина, приймаємо істинне Тіло й істинну Кров Спасителя, щоб увійти в Царство Небесне і мати вічне життя.

Прообразом Церкви і кожного храму є «ковчег Ноя», який врятував світ від загибелі. Ось так і в Церкві знаходимо порятунок, а кожен храм є для нас таким «ковчегом», який переправляє нас крізь житейське море у Нове Життя – Царство Небесне.

Усвідомлюючи величність, святість храму – місця, де у своїй особливій ласці невидимо присутній сам живий Бог, у нас не виникатиме питання: як поводитись у храмі, куди скеровувати наше серце і волю – це буде впливати із нашого нутра і стане живим свідченням поступового росту у Бозі.